

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 451

Finanse publiczne

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Justyna Mroczkowska
Łamanie: Małgorzata Myszowska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-319
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-618-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Tomasz Banasik, Katarzyna Brzozowska-Rup: Metodologiczne aspekty oceny oddziaływania OFE na rozwój gospodarczy w Polsce / Methodological aspects of assessment of Pension Funds influence on the economic development of Poland	11
Krzysztof Berbeka: Polityka klimatyczna w warunkach kryzysu finansowego / The climate policy in the conditions of financial crisis	27
Marcin Brycz: ATP-pension fund's investments and consumption in Sweden 1961–1994. Past example, but problem still not resolved / Inwestycje funduszy emerytalnych ATP a konsumpcja w Szwecji (1961–1994). Miniony przypadek, lecz problem wciąż aktualny	40
Agnieszka Deresz, Marian Podstawka: Zróżnicowanie obciążeń fiskalnych dochodów osób fizycznych w Polsce / Differentiation of tax burden on individual taxpayers in Poland.....	52
Marek Dylewski: Instrumenty stabilizowania długoterminowej równowagi finansowej JST / Instruments for stabilizing the long-term financial balance of LGU	64
Beata Zofia Filipiak: Dylematy pomiaru potencjału finansowego jednostek samorządu terytorialnego – dobór czynników i ich pomiar / Dilemmas of measuring the potential financial – selection of factors and their measurement	75
Mateusz Folwarski: Czynniki wpływające na rozwój sieci bankomatów w krajach Europy Środkowej / Factors affecting the development of the ATM network in Central Europe	89
Maria Magdalena Golec: Zmiany regulacyjne w sektorze Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych i ich ocena / Regulatory changes in the cooperative savings and credit unions and their evaluation	99
Marcin Gospodarowicz: Efektywność wspierania rozwoju przedsiębiorczości ze środków UE w gminach na obszarach wiejskich w Polsce w latach 2007–2013 / Efficiency of entrepreneurship support from EU funds in rural communes in Poland (2007–2013).....	110
Gabriela Gurgul: Kierunki kreacji marki i zmiany w zarządzaniu produktami bankowymi wobec tła gospodarczo-politycznego oraz oczekiwań klientów detalicznych / Directions of brand creation and changes in managing banking products (against an economic and political background and expectations of retail customers)	122

Mariusz Hamulczuk, Marcin Idzik: Zgodność i predyktywność testów koniunktury bankowej z koniunkturą ogólnogospodarczą / Compliance and forecasting of the surveys of the banking situation with the overall economic situation.....	134
Aneta Kargol-Wasiluk, Adam Wyszowski: Preferencje podatkowe wspierające działalność B + R w ramach podatków dochodowych w Polsce i w Wielkiej Brytanii / Tax incentives supporting R&D activities in Poland and in the United Kingdom.....	145
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Determinanty marży odsetkowej banków w Polsce w okresie pokryzysowym / Determinants of banks' net interest margins in Poland.....	162
Julitta Koćwin: Sytuacja konsumenta na rynku szarej bankowości / The consumer situation on the informal banking market.....	175
Magdalena Kogut-Jaworska: Pomoc publiczna i jej szczególne znaczenie w systemie wsparcia publicznego w Polsce / Public aid and its particular role in the system of state aid in Poland.....	187
Agnieszka Kristof: Skarb Państwa w roli właściciela przedsiębiorstw / State treasury as the owner of companies.....	198
Justyna Kujawska: Wpływ struktury finansowania na wyniki funkcjonowania systemów opieki zdrowotnej w krajach Unii Europejskiej / The impact of financing structure on the healthcare systems outcomes in the European Union countries.....	207
Elwira Leśna-Wierszolicz: IKE i IKZE jako dobrowolne formy gromadzenia oszczędności emerytalnych / Individual retirement accounts and individual retirement security accounts as voluntary forms of pension savings.....	219
Marta Maier: System zabezpieczenia emerytalnego a starzenie się społeczeństwa w Polsce / Pension security system and aging society in Poland.....	230
Dariusz Malinowski, Marcin Krawczyk: Oddziaływanie ekspansji fiskalnej wspomaganej przez monetarną na produkcję – ujęcie teoretyczne i na przykładzie wybranych gospodarek / The impact of money accommodated fiscal expansion on production – theory and experience of selected countries.....	240
Paweł Marszałek: Disintermediation of banks – causes and consequences / Dezintermediacja banków – przyczyny i konsekwencje.....	256
Małgorzata Mazurek-Chwiejczak: Wydajny fiskalnie system podatkowy – w poszukiwaniu modelowych rozwiązań / The fiscally efficient tax system – in search of model solutions.....	268
Dominika Mierzwa, Ewa Błaszke: Źródła finansowania zewnętrznego jednostek samorządu terytorialnego na przykładzie miasta Wrocławia / The sources of external funding of local government entities on the example of the city of Wrocław.....	280

Elżbieta Izabela Misiewicz: Zmiany przepisów o jednym procencie należnego podatku dochodowego od osób fizycznych a zachowanie podatników / Changes in one percent of the tax regulations and tax-payers behaviour...	291
Monika Pasternak-Malicka: Funkcja fiskalna podatku od towarów i usług a znieczulenie podatkowe / Tax illusion and its impact on the fiscal function of the taxation of goods and services	301
Jacek Pera: Ocena wpływu zadłużenia zagranicznego na ryzyko kredytowe Polski w modelu roszczeń warunkowych / Impact of foreign debt on Polish credit risk in the model of contingent claims approach	314
Elwira Pindyk: Wpływ zmiany systemu opodatkowania nieruchomości od osób fizycznych na budżet gminy / Impact of changes in taxation of real estates of individuals on district's budget.....	329
Piotr Podsiadło: Pomoc publiczna w formie gwarancji – analiza jakościowa i ilościowa z perspektywy polityki fiskalnej / State aid in the form of guarantees – qualitative and quantitative analysis from the perspective of fiscal policy.....	347
Magdalena Rękas: Ulgi na dzieci jako instrument polityki rodzinnej a niska dzietność w Polsce / Relief for children as an instrument of family policy and low fertility in Poland	360
Katarzyna Rola: Wpływ podatku akcyzowego na konsumpcję alkoholi / Impact of excise tax on alcohol products consumption	374
Alicja Sekuła, Roman Fandrejewski: Naruszenie dyscypliny finansów publicznych w zakresie wykorzystania subwencji ogólnej / The violation of public finance discipline with respect to the use of general grant	385
Tomasz Sobczak: Rola krajowych oszczędności w poglądach wybranych ekonomistów Polski międzywojennej / The role of domestic savings in views of chosen economists of interwar-Poland.....	398
Błażej Socha: Działalność innowacyjna a wyniki finansowe przedsiębiorstw / Innovation and financial performance	411
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka: Aktywność inwestycyjna mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w województwie lubelskim / Investment activity of micro-, small and medium-sized enterprises in the region of Lublin	420
Michał Sosnowski: Transfer pricing issues in taxation of related entities / Problematyka cen transferowych w opodatkowaniu podmiotów powiązanych.....	431
Wacława Starzyńska: Metody statystyczne w analizie rynku zamówień publicznych / Statistical methods in analysis of public procurements	448
Małgorzata Szczepaniak: Nierównowaga finansów publicznych w Polsce na tle krajów Europy Środkowo-Wschodniej i UE 28 / Conditions of public finances' imbalance in Poland compared to the countries of Central and Eastern Europe and all European countries (EU 28).....	457

Joanna Śmiechowicz, Paulina Kozak: Diagnoza skutków polityki podatkowej gmin w Polsce w latach 2003–2015 / The issue of maximization of own revenue potential and the tax policy of municipalities in Poland in the years 2003–2015	468
Tomasz Śmietanka: Gospodarka finansowa gmin Grójec, Kozenice, Szydłowiec w latach 2003–2016 jako czynnik rozwoju lokalnego / Financial economy of the communes Kozenice, Grójec, Szydłowiec in the years 2003–2016 as a factor of sustainability development at the local level	479
Anna Świrska: Skuteczność mechanizmu subwencjonowania w wyrównywaniu sytuacji dochodowej gmin / Effectiveness of the subsidizing mechanism in equalizing the income situation of municipalities.....	497
Malgorzata Twarowska: Wpływ dodatkowego opodatkowania sektora finansowego na napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich w krajach UE / Impact of additional financial sector taxation on the Foreign Direct Investment inflow in the EU countries	509
Maciej Woźniak, Robert Lisowski: Ocena związku preferencji podatkowych z poziomem inwestycji przedsiębiorstw w Polsce / Evaluation of relationship between fiscal instruments and investments of companies in Poland	520
Mariusz Zieliński: Klienci i pracownicy jako beneficjenci działań CSR w sektorze bankowym w Polsce / Customers and employees as recipients of CSR activities in the banking sector in Poland	533
Arkadiusz Żabiński, Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Fiskalne uwarunkowania budowy systemu podatkowego w wybranych krajach / Fiscal stimulants of creation of tax system in chosen countries	543

Wstęp

Publikacja *Finanse publiczne* została wydana w ramach Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Poszczególne jej części stanowią dorobek pracowników naukowych najbardziej liczących się w Polsce ośrodków naukowych. Przedstawione opracowania odnoszą się do całego spektrum problemów naukowo-badawczych związanych z finansami publicznymi i polityką fiskalną. Poszczególni autorzy prezentują wyniki swoich badań teoretycznych i empirycznych w zakresie zarządzania dochodami i wydatkami budżetu centralnego oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego, w kontekście zarówno reformy finansów publicznych, reformy systemu emerytalnego, pomocy publicznej, jak i teoretycznych podstaw realizacji wyznaczonych celów przez narzędzia polityki fiskalnej.

Niniejsza publikacja jest adresowana do środowisk naukowych i studentów wyższych uczelni oraz osób, które w praktyce gospodarczej mają styczność ze stroną dochodową lub wydatkową polityki fiskalnej.

Poszczególne fragmenty książki były recenzowane przez profesorów uniwersytetów, w większości kierowników katedr finansów, katedr ekonomii oraz polityki ekonomicznej, którym chciałbym podziękować za rzetelne recenzje. Składam również wyrazy uznania pracownikom Katedry Ekonomii i Polityki Ekonomicznej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu oraz pracownikom Wydawnictwa za wiele wysiłku i zaangażowanie, dzięki któremu powstała ta publikacja.

Mam głębokie przekonanie, że książka *Finanse publiczne*, którą oddajemy w Państwa ręce, będzie inspiracją do dalszych badań i dociekań naukowych oraz do powstania równie inspirujących opracowań w przyszłości.

Jerzy Sokołowski

Małgorzata Twarowska

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
e-mail: m.twarowska@umcs.pl

**WPLYW DODATKOWEGO OPODATKOWANIA
SEKTORA FINANSOWEGO
NA NAPLYW ZAGRANICZNYCH INWESTYCJI
BEZPOŚREDNICH W KRAJACH UE**

**IMPACT OF ADDITIONAL FINANCIAL
SECTOR TAXATION
ON THE FOREIGN DIRECT INVESTMENT INFLOW**

DOI: 10.15611/pn.2016.451.41

Streszczenie: Celem artykułu jest ocena wpływu wprowadzenia dodatkowego opodatkowania sektora finansowego na przepływy zagranicznych inwestycji bezpośrednich w państwach UE. W pracy postawiono hipotezę, że opodatkowanie jest istotną determinantą ZIB i wprowadzenie dodatkowych publicznych danin obciążających sektor finansowy powoduje zmniejszenie napływu inwestycji zagranicznych. Zarówno analiza porównawcza, jak i badania statystyczne z wykorzystaniem jednoczynnikowej analizy wariancji ANOVA nie wykazały istotnego wpływu opodatkowania sektora finansowego na napływ ZIB. Stąd też należy domniemywać, że inne czynniki ekonomiczne, polityczne czy też otoczenie biznesowe mają większy wpływ na napływ ZIB.

Słowa kluczowe: podatek bankowy, podatek od transakcji finansowych, zagraniczne inwestycje bezpośrednie, analiza wariancji ANOVA.

Summary: The aim of the article is to assess the impact of additional taxation of the financial sector on FDI flows in the EU member states. The hypothesis is: taxation is an important determinant of FDI and the introduction of additional financial sector taxation results in a reduction in FDI inflows. Both comparative analysis, as well as statistical studies using univariate analysis of variance ANOVA did not reveal significant effect of financial sector taxation on the inflow of FDI. Therefore, it must be presumed that other factors: economic, political or business environment, have a greater impact on the inflow of FDI.

Keywords: bank tax, financial transaction tax, foreign direct investment, analysis of variance ANOVA.

1. Wstęp

Wprowadzenie dodatkowych danin publicznych obciążających sektor finansowy rozważane jest od wielu lat w różnych formach. Pierwsze propozycje tego typu instrumentów sformułowali J.M. Keynes [1936] oraz J. Tobin [1978]. Ostatni kryzys finansowy nasilił dyskusję zarówno na poziomie UE, jak i w poszczególnych krajach nad możliwością oraz skutkami dodatkowego opodatkowania instytucji finansowych. Badania wskazują, że różnicowane formy opodatkowania sektora finansowego wywołują różne, zarówno pozytywne, jak też negatywne skutki dla instytucji finansowych objętych podatkiem, jak też dla całej gospodarki. Do najczęściej wskazywanych skutków wprowadzenia dodatkowego opodatkowania sektora finansowego można zaliczyć skutki makroekonomiczne, mikroekonomiczne oraz społeczne [Szołno-Koguc, Twarowska 2015; Kil, Ślusarczyk 2014].

Celem artykułu jest ocena wpływu wprowadzenia dodatkowego opodatkowania sektora finansowego na lokalizację ZIB w państwach UE. W pracy postawiono hipotezę, że opodatkowanie jest istotną determinantą ZIB i wprowadzenie dodatkowych publicznych danin obciążających sektor finansowy powoduje zmniejszenie napływu inwestycji zagranicznych. Weryfikacja hipotezy wymaga zastosowania zróżnicowanych metod badawczych, przede wszystkim przeglądu literatury przedmiotu, analizy porównawczej oraz metod statystycznych.

2. Opodatkowanie sektora finansowego w krajach UE

Opodatkowanie sektora finansowego ma różne formy i różny zasięg. Do dodatkowych danin publicznych obciążających sektor finansowy zaliczyć można podatki lub opłaty bankowe (*bank levies*), podatek od transakcji finansowych (*financial transaction tax*) oraz podatek od aktywności finansowej (*financial activity tax*). Spośród państw członkowskich UE 14 państw wprowadziło podatki bankowe i trzy państwa podatki od transakcji finansowych. Przyjęte modele opodatkowania różnią się pomiędzy państwami przede wszystkim w zakresie podstawy opodatkowania, wyłączeń i zwolnień, stawki i skali podatkowej oraz możliwości zaliczenia podatku do kosztów uzyskania przychodów w zakresie podatków dochodowych. Spośród państw UE, które wprowadziły podatek bankowy, w 10 podstawę opodatkowania stanowią zobowiązania, pasywa lub wybrane ich pozycje (Austria, Belgia, Cypr, Łotwa, Holandia, Niemcy, Portugalia, Słowacja, Szwecja, Wielka Brytania). Z kolei w 4 państwach podstawą opodatkowania są aktywa (Polska, Węgry) lub aktywa ważone ryzykiem (Finlandia, Francja). Wielka Brytania w 2016 r. wprowadziła dodatkowe opodatkowanie zysków banków (*bank surcharge*).

Różne mogą być cele wprowadzania tego typu danin publicznych. Najczęściej występującym celem jest cel fiskalny, jednak często wskazywane są także inne, np. zwiększenie udziału sektora finansowego w finansowaniu wydatków budżetowych, stabilizacja sektora finansowego, zmiana struktury pasywów banków czy zniechęce-

Tabela 1. Podatki bankowe w krajach Unii Europejskiej

Kraj	Rok wprowadzenia	Cel wprowadzenia	Przeznaczenie	Podstawa opodatkowania	Stawka podatku	Wyłączenia	Koszt podatkowy (CIT)
Austria	2011	Stabilność sektora bankowego, fiskalny	Fundusz stabilizacyjny (2012–2017), Budżet państwa	Pasywa	0,09–0,11% (> 20 mld EUR)	1 mld EUR Kapitał, depozyty ubezpieczone, niektóre zobowiązania	Tak
Belgia	2012	Stabilność sektora bankowego	Fundusz gwarantowania depozytów	Pasywa	0,035%	Kapitał, depozyty ubezpieczone	Tak
Cypr	2011	Stabilność sektora bankowego, fiskalny	Fundusz stabilizacyjny, budżet państwa	Depozyty	0,15%	–	Nie
Finlandia	2013	Fiskalny	Budżet państwa	Aktywa ważone ryzykiem	0,125%	–	Nie
Francja	2011	Fiskalny	Budżet państwa	Aktywa ważone ryzykiem	0,539% (redukcja do 0,141% w 2019)	500 mln EUR	Tak
Łotwa	2011	Fiskalny	Budżet państwa	Pasywa	0,072%	Kapitał, depozyty objęte systemem gwarantowania, obligacje hipoteczne, zobowiązania podporządkowane	Tak
Holandia	2012	Fiskalny	Budżet państwa	Pasywa	0,022–0,044%	20 mld EUR Kapitał, depozyty ubezpieczone	Nie
Niemcy	2011	Stabilność sektora bankowego	Fundusz restrukturyzacyjny	Pasywa Instrumenty poch.	0,02–0,06% 0,0003%	300 mln EUR Kapitał, depozyty ubezpieczone	Nie
Polska	2016	Fiskalny	Budżet państwa	Aktywa	0,4392%	4 mld zł (banki), 2 mld zł (zakłady ubezpieczeń), 200 mln zł (instytucje pożyczkowe), fundusze własne, dodatkowe wymogi kapitałowe, skarbowe papiery wartościowe	Nie
Portugalia	2011	Fiskalny	Budżet państwa	Pasywa Instrumenty poch.	0,01–0,085% 0,001–0,0003%	Kapitał, depozyty ubezpieczone, instrumenty pochodne służące zabezpieczeniu	Nie
Słowacja	2012	Stabilność sektora bankowego	Fundusz stabilizacyjny	Pasywa	0,2% (0,4% w 2012–2014)	Kapitał, dług podporządkowany, długoterminowe zobowiązania wewnątrzgrupowe	Tak
Szwecja	2009	Stabilność sektora bankowego	Fundusz stabilizacyjny	Pasywa	0,036%	Kapitał, zobowiązania podporządkowane, zobowiązania wewnątrzgrupowe	Tak
Węgry	2010	Fiskalny	Budżet państwa	Aktywa	0,53% > 50 mld HUF (0,31% od 2016) 0,15% < 50 mld HUF	Pożyczki międzybankowe, pożyczki dla przedsiębiorstw finansowych	Tak
Wielka Brytania	2011	Fiskalny	Budżet państwa	Pasywa	0,21% zob. krótkoterm. 0,105% zob. długoterm. (stopniowo obniżane do 0,1% i 0,05% w 2021)	20 mld GBP Kapitał, depozyty ubezpieczone	Nie

Źródło: KPMG 2012; PWC 2013b; Ustawa z 15 stycznia 2016l.

Tabela 2. Podatki od transakcji finansowych w krajach Unii Europejskiej

Kraj	Data	Podstawa opodatkowania	Stawka podatku	Wyłączenia
Francja	1 sierpnia 2012	<ul style="list-style-type: none"> akcje wyemitowane przez spółki, o kapitalizacji rynkowej wyższej niż 1 mld EUR, handel wysokiej częstotliwości (HFT) CDS 	0,2% 0,01% 0,01%	akcje spółek o kapitalizacji rynkowej poniżej 1 mld EUR, nabycie akcji na rynku pierwotnym, nabycie akcji przez izby rozliczeniowe i centralne depozyty papierów wartościowych, z wyjątkiem transakcji, które nie są związane z podstawową działalnością, nabycie akcji przez animatorów rynku (<i>market maker</i>), nabycie akcji wynikające z zawartych umów o płynności (<i>liquidity contracts</i>), transakcje w ramach grupy, nabycie tymczasowe, np. umowy z przyrzeczeniem odkupu, nabycie akcji przez członków pracowniczych programów oszczędnościowych, nabycie w ramach programów oszczędnościowych lub obligacji zamiennych na akcje
Włochy	1 stycznia 2013	<ul style="list-style-type: none"> obrót giełdowy obrót pozagiełdowy OTC handel wysokiej częstotliwości (HFT) pochodne instrumenty finansowe 	0,1% 0,2% 0,02 % opłata	akcje spółek o kapitalizacji rynkowej poniżej 500 mln EUR, transakcje z kontrahentami instytucjonalnymi, transakcje realizowane przez <i>market maker</i> , transakcje wynikające z zawartych umów o płynności (<i>liquidity contracts</i>), obowiązkowe fundusze emerytalne lub instytucje zabezpieczenia społecznego z siedzibą w państwach członkowskich UE lub EOG
Węgry	1 stycznia 2013	<ul style="list-style-type: none"> wszystkie transakcje, z wyjątkiem wypłat gotówki (m.in. przelewy, polecenia zapłaty, depozyty, transakcje wymiany walut) wypłaty gotówki 	0,3% 0,6%	górnny limit podatku 6000 HUF (około 20 EUR) za transakcję (z wyjątkiem wypłat gotówki) przelewy pomiędzy rachunkami w tym samym banku, należącymi do tej samej osoby, <i>cash pooling</i> na rachunku bankowym należącym do korporacji, transakcje pomiędzy rachunkiem bieżącym i rachunkiem inwestycyjnym należącymi do tej samej osoby w tej samej instytucji finansowej

Źródło: [PWC 2013a].

nie do podejmowania ryzykownych operacji. Cel wprowadzenia podatku nie pozostaje bez wpływu na przeznaczenie środków z tego typu podatków. Jeżeli głównym celem wprowadzenia podatku jest zapewnienie dochodów budżetowych (cel fiskalny), to wpływy z podatku co do zasady trafiają bezpośrednio do budżetu państwa. Z kolei jeżeli dominują cele pozafiskalne, to dobrym rozwiązaniem jest tworzenie funduszy stabilizacyjnych, jak np. w Austrii, Belgii, na Cyprze, w Niemczech, na Słowacji i w Szwecji. Szczegółowe informacje dotyczące podatków bankowych zostały zaprezentowane w tab. 1.

Trzy państwa UE wprowadziły podatki od transakcji finansowych (Francja, Włochy i Węgry). Francja i Włochy to państwa, które silnie wspierały idee podatku od transakcji finansowych na poziomie UE i wobec braku konsensusu w tym zakresie pomiędzy krajami UE zdecydowały się na autonomiczne wprowadzenie tego typu rozwiązań na poziomie krajowym. Wydaje się jednak, że podatek od transakcji finansowych mógłby być skutecznym narzędziem fiskalnym, jednak w tym celu powinien zostać wprowadzony w skali ogólnoświatowej. W przeciwnym wypadku może narażać państwa wprowadzające dodatkowe opodatkowanie na spadek konkurencyjności sektora finansowego, spadek atrakcyjności inwestycyjnej oraz odpływ kapitału. Charakterystyka wprowadzonych podatków od transakcji finansowych w krajach UE została zaprezentowana w tab. 2.

3. Obciążenia podatkowe jako czynnik przepływu ZIB – przegląd badań

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie (ZIB) definiowane są w literaturze jako podejmowanie od podstaw samodzielnej działalności gospodarczej za granicą lub przejmowanie kierownictwa już istniejącego przedsiębiorstwa [Budnikowski 2006, s. 146]. E. Romiszewska definiuje ZIB jako międzynarodowy transfer kapitału realizowany w celu utworzenia filii w innym kraju i sprawowania nad nią kontroli. W ramach tego pojęcia występują następujące formy inwestycji kapitału za granicą [Romiszewska 2012, s. 63]:

- założenie nowej filii za granicą,
- zakup udziałów w już istniejących firmach zagranicznych,
- utworzenie *joint venture* z podmiotem zagranicznym,
- nabycie majątku nieruchomego w celu rozszerzenia dotychczasowej działalności.

Wybierając miejsce lokalizacji inwestycji zagranicznej, inwestorzy biorą pod uwagę czynniki ekonomiczne, polityczne, jak również otoczenie biznesowe [Dunning 2004, s. 283, 2006, s. 206]. Czynniki ekonomiczne, do których zaliczyć można również obciążenia podatkowe, odgrywają istotną rolę w wyborze miejsca lokalizacji ZIB, a tym samym napływie kapitału zagranicznego do gospodarki. Wzrost opodatkowania może przyczynić się do obniżenia zyskowności inwestycji, a tym samym osłabić bodźce do inwestowania.

Tabela 3. Przegląd najważniejszych badań dotyczących wpływu opodatkowania przedsiębiorstw na BIZ

Autorzy badań	Miary opodatkowania	Próba badawcza
Ujemny istotny wpływ		
Wawrzyniak, 2013	EATR, EMTR	kraje UE 27, 1998–2009
Van Parys, James, 2010	stopa nominalna i EMTR	80 krajów, 2005–2008
Bellak, Leibrecht, Damijan, 2009	BEATR	8 krajów EŚW (kraje goszczące), 7 krajów inwestujących; 1995–2004
Bellak, Leibrecht, Riedl, 2008	BEATR	8 krajów EŚW (kraje goszczące), 7 krajów inwestujących; 1995–2003
Bellak, Leibrecht, Stehrer, 2008	EATR	11 krajów: 4 EŚW+USA+UE6, 1995–2003
Wijeweera, Dollery, Clark, 2007	stopa nominalna	USA (kraj goszczący), 9 krajów inwestujących, 1982–2000
Bellak, Leibrecht, 2007	BEATR	8 krajów EŚW (kraje goszczące), 7 krajów inwestujących; 1995–2003
Bellak, Leibrecht, 2005 (1)	BEATR	7 krajów inwestujących, 1995–2003
Bellak, Leibrecht, 2005 (2)	EATR	5 krajów EŚW (kraje goszczące), 7 krajów inwestujących; 1995–2002
Bénassy-Quéré, Fontagné, Lahréche-Révil, 2005	stopa nominalna, EATR, EMTR, stosunek podatków od przedsiębiorstw do nadwyżki operacyjnej	11 krajów OECD, 1984–2000
Clausing, Dorobantu, 2005	stopa nominalna	28 krajów, 1992–2001
Carstensen, Toubal, 2004	stopa publikowana przez PriceWaterhouseCoopers	7 krajów goszczących, 10 inwestujących, 1993–1999
Zmienna nieistotna		
Wawrzyniak, 2013	stopa nominalna	kraje UE 27, 1998–2009
Torrisi, Delaunay, Kocia, Lubieniecka, 2008	stopa nominalna	Węgry, Polska, Czechy, Słowacja, 1989–2006
Lada, Tchorek, 2008	stopa nominalna	26 krajów OECD, 1990–2006
Kirkpatrick, Parker, Zhang, 2006	stosunek przychodów z podatków do PKB	kraje rozwijające się, 1990–2002
Wijeweera, Dollery, Clark, 2007	EATR, EMTR	USA (kraj goszczący), 9 krajów inwestujących, 1982–2000
Bellak, Leibrecht, 2007	BEMTR	8 krajów EŚW (kraje goszczące), 7 krajów inwestujących; 1995–2003
Bellak, Leibrecht, 2005 (1)	stopa nominalna	7 krajów inwestujących, 1995–2003

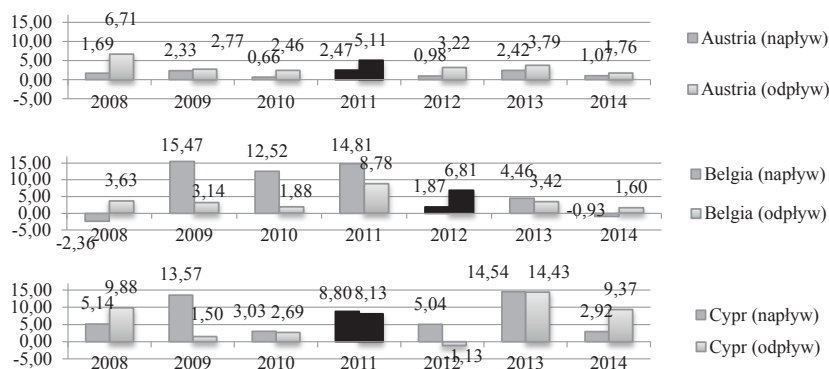
EMTR – krańcowa efektywna stopa podatkowa typu *forward-looking*; EATR – przeciętna efektywna stopa podatkowa typu *forward-looking*; BEMTR – krańcowa efektywna stopa podatkowa typu *backward-looking*; BEATR – przeciętna efektywna stopa podatkowa typu *backward-looking*.

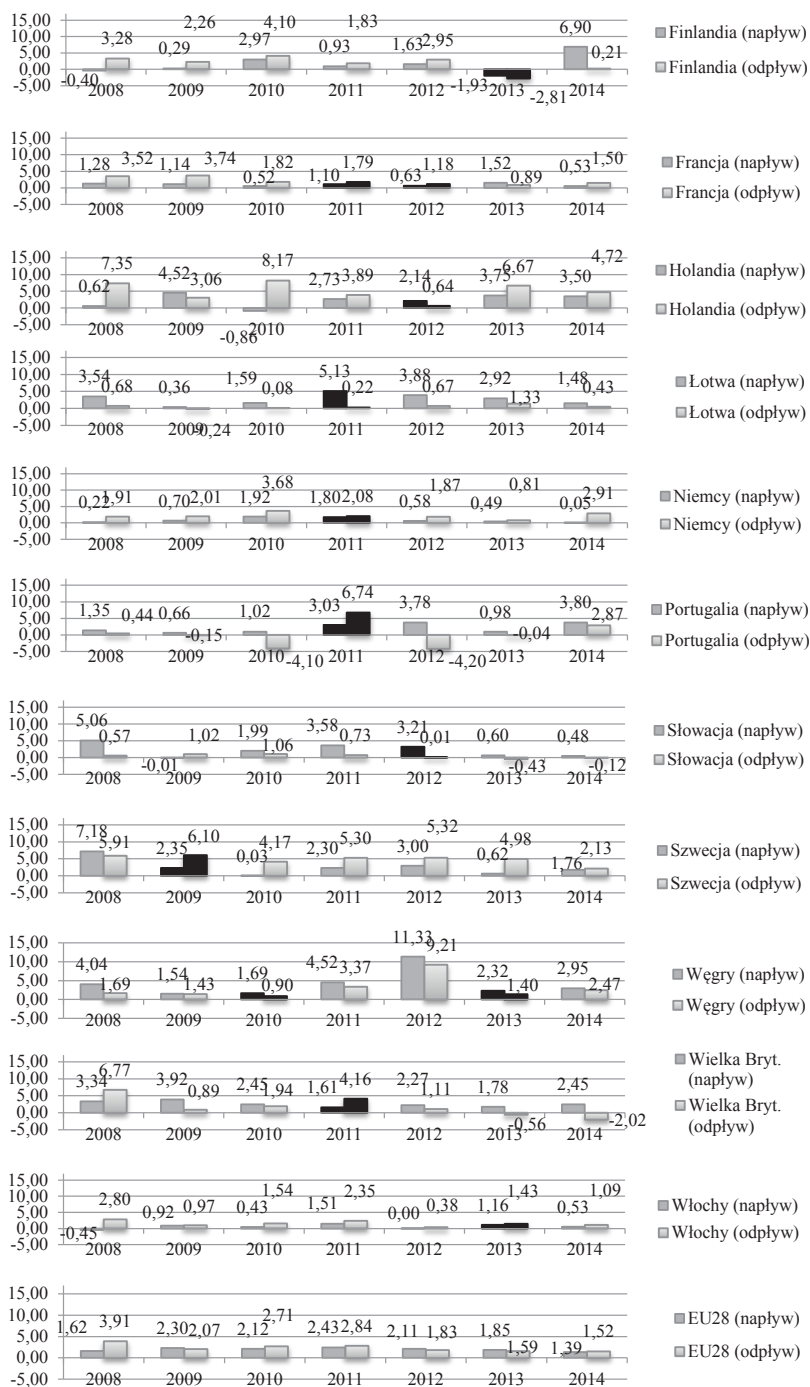
Źródło: [Twarowska, Twarowska 2015, s. 156].

W literaturze przedmiotu występują liczne badania dotyczące wpływu opodatkowania na napływ ZIB (tab. 3), należy jednak zauważyć, że badania te dotyczą przede wszystkim podatków dochodowych. Przeważająca część badań wskazuje na istotny ujemny wpływ podatków na napływ kapitału. Brak jest natomiast badań w zakresie wpływu dodatkowego opodatkowania sektora finansowego na przepływy ZIB. W tym kontekście niezwykle interesujące wydają się zmiany w wielkościach i kierunkach przepływów ZIB po wprowadzeniu podatków bankowych lub podatków od transakcji finansowych w krajach UE.

4. Przepływy ZIB w krajach UE, które wprowadziły opodatkowanie sektora finansowego

Zagrożeniami wskazywanymi przy rozważaniu wprowadzenia dodatkowego opodatkowania sektora finansowego są: spadek atrakcyjności inwestycyjnej, odpływ kapitału za granicę oraz wycofywanie kapitału przez inwestorów zagranicznych. Trudno wskazać jednoznacznie na negatywne konsekwencje opodatkowania sektora finansowego w zakresie napływu ZIB w poszczególnych krajach. Sytuacja w poszczególnych krajach jest zróżnicowana i zmienna w poszczególnych latach (por. rys. 1). Należy przy tym pamiętać, że podatek nie jest najistotniejszym czynnikiem wpływającym na przepływy kapitałowe, które stymulowane są przede wszystkim czynnikami ekonomicznymi, takimi jak atrakcyjność inwestycyjna, poziom zwrotu z inwestycji, bezpieczeństwo zainwestowanego kapitału, ale także czynnikami o charakterze politycznym [Kotkowski 2014]. Już same plany i zapowiedzi wprowadzenia podatku mogą skłonić inwestorów do wycofywania kapitału. Nie należy również zapominać o czynnikach behawioralnych, które mogą przyczynić się m.in. do odpływu kapitału jeszcze przed wprowadzeniem podatku i niejednokrotnie późniejszego powrotu.

Na czarno oznaczono rok wprowadzenia podatku bankowego lub podatku od transakcji finansowych.

Rys. 1. Przepływy ZIB (% PKB) w państwach, które wprowadziły dodatkowe opodatkowanie sektora finansowego oraz w UE 28

Źródło: opracowanie własne na podstawie [UNCTAD database].

5. Analiza wpływu opodatkowania sektora finansowego na napływ ZIB w krajach UE

W celu zbadania wpływu opodatkowania sektora finansowego na napływ ZIB w krajach UE przeprowadzona została jednoczynnikowa analiza wariancji ANOVA. W badaniu wykorzystano dane UNCTAD dotyczące napływu ZIB w relacji do PKB w 2014 r. Grupę testową stanowią państwa UE, w których wprowadzone zostało opodatkowanie sektora finansowego, natomiast grupę kontrolną pozostałe państwa członkowskie UE. Określono hipotezę zerową (H_0), że opodatkowanie sektora finansowego nie ma wpływu na napływ ZIB (średni napływ ZIB w relacji do PKB jest jednakowy w obu grupach) oraz hipotezę alternatywną (H_1), że istnieje zależność między opodatkowaniem sektora finansowego a napływem ZIB. W tabelach 4–6 przedstawione zostały wyniki badania.

Tabela 4. Statystyki opisowe

Opodat-kowanie*	I	Średnia	Std. odchylenia	Std. błąd	95% Przedział ufności dla średniej		Minimum	Maksimum
					ograniczenie dolne	ograniczenie górne		
0	14	9,306	22,988	6,144	-3,967	22,579	,451	88,604
1	14	1,964	1,993	,533	,813	3,115	-,929	6,904
Ogółem	28	5,635	16,442	3,107	-,741	12,010	-,929	88,604

* „0” oznacza brak dodatkowego opodatkowania sektora finansowego, „1” oznacza wprowadzenie opodatkowania sektora finansowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie [UNCTAD database].

Przed wykonaniem analizy wariancji należy dokonać sprawdzenia założeń metody. Przede wszystkim ważne jest sprawdzenie założenia o jednorodności wariancji. Test jednorodności wariancji Levene’a nie jest istotny statystycznie ($p > 0,05$), w związku z czym założenie jest spełnione.

Tabela 5. Test jednorodności wariancji

Statystyka Levene’a	df1	df2	Istotność
3,706	1	26	,065

Źródło: opracowanie własne na podstawie [UNCTAD database].

Statystyka F jest niska i wyniosła 1,417, co oznacza, że zmienność (wariancja) między grupami jest zaledwie 1,417 razy większa niż zmienność (wariancja) wewnątrz grup. W związku z tym można wnioskować, że na poziom napływu ZIB mają wpływ inne czynniki. Statystyka F jest zbyt mała, żeby uznać, że zmienna niezależna (opodatkowanie sektora finansowego) wpływa na zmienną zależną (napływ

ZIB). Wynik nie jest istotny statystycznie ($p > 0,05$). Brak jest podstaw, aby odrzucić hipotezę zerową.

Tabela 6. Jednoczynnikowa analiza wariancji ANOVA

Wyszczególnienie	Suma kwadratów	<i>df</i>	Średni kwadrat	<i>F</i>	Istotność
Między grupami	377,328	1	377,328	1,417	,245
W grupach	6921,354	26	266,206	–	–
Ogółem	7298,682	27	–	–	–

Statystyka *F* – stosunek średniego kwadratu między grupami do średniego kwadratu wewnątrz grup. Gdy wartość *F* jest duża, a poziom istotności niewielki (zwykle mniejszy niż 0,05 lub 0,01), hipotezę zerową można odrzucić.

Źródło: opracowanie własne na podstawie UNCTAD database: <http://unctadstat.unctad.org/>.

Badania empiryczne nie pozwalają na jednoznaczne stwierdzenie, czy opodatkowanie sektora finansowego ma wpływ na napływ ZIB. Zarówno obserwacja danych dotyczących przepływów ZIB w państwach, które wprowadziły dodatkowe opodatkowanie sektora finansowego, jak i jednoczynnikowa analiza wariancji ANOVA wskazują, że inne czynniki mogą odgrywać ważniejszą rolę w przepływach kapitału. Analizując wyniki badania, należy też pamiętać, że dane dotyczące napływu ZIB mogą być zniekształcone przez kapitał w tranzycie, który jest trudny do oszacowania i nie zawsze jest uwzględniany w statystykach¹.

6. Zakończenie

Problematyka opodatkowania sektora finansowego jest od dawna dyskutowana zarówno w UE, jak i w innych krajach świata. Kryzys gospodarczo-finansowy rozpoczęty w 2008 r. spowodował powrót do koncepcji opodatkowania sektora finansowego w celu zwiększenia dochodów publicznych, wzrostu partycypacji tego sektora w finansowaniu wydatków publicznych oraz zapewnienia stabilności sektora finansowego. Literatura przedmiotu, a także doświadczenia wielu państw wskazują na różną konstrukcję tych podatków, co powoduje zróżnicowane skutki nie tylko dla instytucji objętych podatkiem, ale także dla budżetów i gospodarek.

¹ Z kapitałem w tranzycie mamy do czynienia w przypadku ulokowania w danym kraju podmiotu specjalnego przeznaczenia, za pomocą którego transferowane są kapitały. Napływ kapitału w tranzycie nie ma wpływu na krajową produkcję i zatrudnienie. Transakcje te spełniają jednak wszystkie kryteria definicji ZIB i są jako takie traktowane. W Europie najpopularniejszymi lokalizacjami dla takich podmiotów są Luksemburg, Niderlandy, Cypr i Liechtenstein, a także Węgry i Polska. Pewnym problemem z aktualnymi danymi o kapitale w tranzycie jest brak przekrojowych informacji o udziale podmiotów specjalnego przeznaczenia w inwestycjach bezpośrednich większości krajów. Więcej w: [NBP 2013, s. 39–44; Możdziej 2016, s. 126].

W pracy postawiono hipotezę, że opodatkowanie jest istotną determinantą ZIB i wprowadzenie dodatkowych publicznych danin obciążających sektor finansowych powoduje zmniejszenie napływu inwestycji zagranicznych. Zarówno analiza porównawcza, jak i badania statystyczne z wykorzystaniem jednoczynnikowej analizy wariacji ANOVA nie wykazały istotnego wpływu opodatkowania sektora finansowego na napływ ZIB. Stąd też należy domniemywać, że inne czynniki ekonomiczne, polityczne czy też otoczenie biznesowe mają większy wpływ na napływ ZIB.

Literatura

- Budnikowski A., 2006, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa.
- Dunning J.H., 2004, *Determinants of Foreign Direct Investment: Globalization-induced changes and the role of policies*, [w:] Tungodden B., Stern N., Kolstad I. (red.), *Toward Pro-poor Policies, Aid, Institutions and Globalization*, World Bank, Washington.
- Dunning J.H., 2006, *Towards a new paradigm of development: Implications for the determinants of international business*, Transnational Corporation, vol. 15, no. 1.
- Keynes J.M., 1936, *The General Theory of Employment, Interest Rates and Money*, Harcourt Brace & World, New York.
- Kil K., Ślusarczyk R., 2014, *Podatek bankowy w krajach Unii Europejskiej – ocena implementacji*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 348, s. 124–133.
- Kotkowski D., 2014, *Napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich i ich oddziaływanie na gospodarkę Węgier*, Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego „Studia i Prace”, nr 1 (17)/2014.
- KPMG, 2012, *Bank Levies – comparison of certain jurisdictions*, Edition IX, June.
- Moździerz A., 2016, *Gospodarcze skutki polityki podatkowej na Węgrzech w latach 2008–2014*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska sectio H (Oeconomia), vol. 50, no. 1.
- NBP, 2013, *Bilans płatniczy Rzeczypospolitej Polskiej za IV kwartał 2012 roku*, Warszawa.
- PWC, 2013a, *Financial transaction tax: The impact and arguments. A literature review*, 21 November 2013.
- PWC, 2013b, *Proposed bank levies – update*, May.
- Romiszewska E., 2012, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w świetle teorii ekonomicznych*, Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku. Nauki Ekonomiczne, t. XV: *Bankowość i rozwój lokalny w gospodarce rynkowej*.
- Szołno-Koguc J., Twarowska M., 2015, *Dodatkowe daniny publiczne sektora finansowego (banków) – przegląd międzynarodowy*, ALTERUM Ośrodek Badań i Analiz Systemu Finansowego, Lublin.
- Tobin J., 1978, *A proposal for international monetary reform*, Eastern Economic Journal, vol. 4, no. 3/4, s. 153–159.
- Twarowska K., Twarowska M., 2015, *Opodatkowanie jako determinant bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, [w:] Sporek T., Talar S. (red.), *Problemy rozwojowe i powiązania gospodarcze w wymiarze międzynarodowym. Wyniki wybranych badań*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.
- UNCTAD database, <http://unctadstat.unctad.org/>.
- Ustawa z 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych, Dz.U. 2016 nr 0, poz. 68.